

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
NO – 0033 Oslo
postmottak@oed.dep.no

Vår dato

25.06.2012

Høringsuttalelse Energiutredningen

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) viser til brev fra Olje- og energidepartementet av 23. mars 2012 med invitasjon til å gi innspill til NOU 2012:9 Energiutredningen – verdiskaping, forsyningsikkerhet og miljø. NHOs direktør Petter H. Brubakk var medlem av utvalget.

NHO er tilfreds med at Energiutredningen nå foreligger. Vi mener den er et godt utgangspunkt for en kommende energimelding. Utvalgets grundige arbeid gir en god basis for nødvendige veivalg som energinasjonen Norge må ta. Det er imidlertid en vesentlig svakhet at utvalgets mandat ikke tillot koblingen til petroleumsaktiviteten på norsk kontinentalsokkel. Norges globale bidrag som energinasjon i form av stor leverandør av olje, gass og fornybar energi er dermed ikke helhetlig belyst. Utvalget hadde dermed ikke anledning til å diskutere de store utfordringene og mulighetene i samspillet mellom energibærere og energinæringene.

Norge trenger en helhetlig energi- og næringspolitikk i et globalt miljø- og klimaperspektiv. EU, som mottar 80 prosent av vår eksport, først og fremst i form av energivarer, har i større grad integrert politikkområdene, noe som også har betydning for Norge gjennom EØS-avtalen. Norge må følge EU, vår største kunde.

Innledning

Energiutredningen viser at rikelig tilgang på energi har bidratt til velstandsutvikling i samfunnet og vært et konkurransefortrinn for norsk industri og næringsliv. Et velfungerende energisystem skal bidra til en sikker og miljøvennlig energiforsyning og verdiskaping. Utredningen viser også at vi nå på mange måter står overfor et veiskille. Hvordan og i hvilken grad kan vi utnytte våre naturressurser i årene som kommer? Klimautfordringene er tett knyttet sammen med utvikling av energisektoren. NHO understreker behovet for å se energi, klima og verdiskaping i sammenheng på en mest mulig hensiktsmessig måte, i både et nasjonalt, regionalt og et globalt perspektiv.

Utredningen viser blant annet;

- ✓ Norge har et unikt potensial for verdiskaping knyttet til energisektoren. Det må legges til rette for verdiskaping i hele landet gjennom produksjon av kraftintensive produkter, energi og fleksibilitetstjenester.
- ✓ En balansert utvikling av kraftsystemet i Norge krever økte investeringer i kraftnettet og forsterkning av mellomlandsforbindelsene. Fokus på kostnadseffektivitet ved valg av design og prosjektgjennomføring må styrkes.
- ✓ Det må legges bedre til rette for fleksibel energibruk.
- ✓ Konesjonsprosessene er for lange, lovverket bør forenkles og politiske prioriteringer klargjøres.
- ✓ Norge må satse mer på FOU, innovasjon og kompetanseutvikling innenfor til energisektoren.

- ✓ Det er mye å hente innen energieffektivisering. Det er gjort for lite, og det mangler en helhetlig tilnærming til effektiv energibruk.

Dette er konklusjoner som NHO fullt ut slutter seg til.

Energiutredningen danner et godt delgrunnlag for en stortingsmelding om energipolitikken. Det er nødvendig og riktig med en energimelding av flere grunner. Klimautfordringen og visjonene om et lavutslippssamfunn tilsier en helhetlig energipolitikk. Det kom en petroleumsmelding i fjor, en nettmelding og en klimamelding i år. Det er ikke fremlagt noen energimelding siden 1998, og tidsperspektivene i energisektoren og for energisystemene er lange, både når det gjelder planlegging, søkeprosesser, bygging og drift. Det er nødvendig med investeringer for å opprettholde og utvide eksisterende infrastruktur, og betydelige investeringer for å nå lavutslippssamfunnet. Infrastrukturinvesteringer og veivalg i energipolitikken er spesielt avgjørende for verdiskaping i Norge og for energikrevende næringsvirksomhet. Politiske rammebetingelser må derfor være forutsigbare og målrettede med et langsiktig perspektiv.

Energiutredningen utelater ikke bare olje og gassproduksjon men også bruken av gass. Det er spesielt vanskelig å diskutere norsk verdiskaping uten å inkludere bruk av naturgass. NHOs energipanel (2012) peker på at både norsk vannkraft og gass utgjør et viktig bidrag til å løse klimautfordringen i Europa og representerer i denne forbindelse et stort verdiskapingspotensial for Norge. Utvalget tar ikke opp denne sammenhengen eller andre europeiske og internasjonale føringer. En kunne med fordel også ha vurdert målsetninger for teknologi, som for eksempel CCS, hva det ville innebære og hvilke virkemidler som trengs.

Energiutredningen behandler ikke transport. Norge har en godt utbygget infrastruktur for elektrisitet som ligger godt til rette for en elektrifisering i transportsektoren. Foruten en klimagevinst vil dette også løse åpenbare lokale miljøproblemer, særlig i de store byene.

Norge som energinasjon

Norske energiresurser kan også frem til 2050 gi et vesentlig grunnlag for stor nasjonal verdiskaping, og samtidig bidra til løsning på energi- og klimautfordringene i Europa og verden. For norsk næringsliv er rammebetingelsene avgjørende for både konkurransevne og investeringer. NHOs energipanel konkluderte;

- ✓ Norsk kompetanse og energiresurser kan være en del av klimaløsningen ved at;
 - Gass er viktig for EUs klimamål
 - Våre fornybare ressurser kan øke fleksibiliteten i Europas energisystem
 - Kraftforedlende industri eksporterer fornybar energi i fast form
 - Energiressursene skaper global leverandørindustri
 - Vi utvikler kompetanse- og teknologi for miljøvennlige energiløsninger

Realisering av potensialet for verdiskaping forutsetter et innovativt og offensivt næringsliv, ambisiøse politiske beslutninger om rammevilkår, og tilrettelegging av nødvendig infrastruktur for kompetanse- og teknologiutvikling. Norge har et vesentlig konkurransefortrinn i våre energiresurser, i den tilknyttede kompetanse, i et effektivt arbeidsliv og ikke minst vår måte å organisere og samordne det hele på.

Lavutslippsamfunnet

Lavutslippsamfunnet betyr omfattende endring i forbruks- og produksjonsmønster, og større krav til effektiv ressursbruk, herunder gjenvinning av energi og materialer:

- ✓ I 2050 må sluttbruk av energi være utslippsfri. CO₂-nøytrale energibærere må benyttes, som elektrisitet, vannbåren varme, hydrogen, og lokale fornybare kilder som solenergi, geotermisk energi, biomasse og avfall.
- ✓ Elektrisitet antas å bli en dominerende energibærer. Kraftproduksjon basert på fossile kilder forutsettes å ha karbonhåndtering.
- ✓ I større grad blir også løsningene desentralisert og basert på en null-visjon, for eksempel ved balanse mellom produksjon og forbruk av energi i smarte bygg. Dette betyr bruk av moderne informasjonsteknologi, smarte nett og løsninger for energilagring og energieffektivisering.
- ✓ Innen transport kreves mer energieffektive kjøretøy, økt bruk av elektrisitet i personbiltransporten, både elbiler og ladbare hybridbiler. I tillegg må det tas i bruk mer biodrivstoff, spesielt for tyngre kjøretøy, der også hydrogen er en fremtidig mulighet.
- ✓ Prosess- og foredlingsindustri med CO₂-utslipp fra produksjonen må forutsettes å utvikle ny prosesseteknologi uten CO₂-utslipp, eller benytte karbonhåndtering.

På grunn av vannkraften og vår eksisterende infrastruktur for elektrisitet, vil vår allerede høye andel fornybar energi i sluttbruken gjøre denne omleggingen mindre krevende i Norge enn i andre land. Omleggingen til bruk av mer fornybar energi i Europa vil åpne nye europeiske markeder for norsk fornybar energi og naturgass.

Verdiskaping

Den økonomiske utviklingen mot dagens moderne norske samfunn skyldes ikke alene tilgangen på energi - fornybar og petroleum - men evnen til å utnytte dette fortrinnet i den globale konkurransen. Både olje- og gassvirksomheten og vannkraftproduksjonen høster grunnrente fra naturen, og bransjene har høy verdiskaping og lønnsomhet. Meravkastningen knyttet til grunnrenten tilføres fellekskapet både gjennom høye skatter og avgifter samt offentlig eierskap i disse næringene. For leverandørindustrien til petroleumssektoren og for kraftintensiv industri, som konkurrerer på den internasjonale arenaen, er henholdsvis tilgang på nye områder og kraftprisen av største betydning for konkurranseevnen.

Historisk sett har rik tilgang på billig energi og tilførsel av kapital satt oss i stand til å levere energiintensive varer for eksport til konkurransedyktige priser. Økt produktivitet har opprettholdt konkurranseevnen, noe som har krevd rasjonalisering og teknologiutvikling. Dette er fortsatt drivkraften og konkurransebildet for denne industrien, og prisen på kraft er en helt vesentlig konkurransefaktor. Norsk kraftintensiv industris klima- og energieffektivitet tilsier dessuten tilstedeværelse i Norge fremfor andre land med andre og mindre miljøvennlige energiresurser som innsatsfaktor.

Norge har en særlig rolle i å skaffe Europa nok energi med mindre klimagassutslipp, ikke bare av naturgitte grunner eller fordi vi er gode på å utvikle løsninger, men for å opprettholde og øke verdien av nettopp disse ressursene. Norske energiresurser må slik også i et 2050-perspektiv gi et vesentlig grunnlag for nasjonal verdiskaping, og samtidig bidra til løsning på energi- og klimautfordringene.

Norge kan dessuten eksportere fornybar energi i fast form via vår kraftkrevende industri som gir lave utslipp sammenlignet med produksjon i andre land.

Fremtidig fornybaroverskudd

Fornybardirektivet og det felles norsk-svenske el-sertifikatmarkedet vil gi mer fornybar kraft i Norden. Målet er utbygging av 26,4 TWh mer vann, vind og biokraft innen 2020.

Norge må utvikle sin rolle som sikker leverandør av energi og fleksibilitet til Europa basert på fornybar energi og naturgass. Dette vil gi et viktig bidrag til Europas forsyningsikkerhet for energi, samt reduksjon av klimagasser, og mulighet for økt verdiskaping for Norge.

- ✓ Mellomlandsforbindelsene for overføring av kraft må styrkes for å kunne utnytte verdiskapingsmulighetene som ligger i levering av fornybar fleksibilitet til Europa. Utbygging av mellomlandsforbindelsene krever forsterkning i nettet innenlands.
- ✓ Utbygging og drift må skje på samfunnsøkonomiske vilkår der insentivene plasseres riktig. Inntekter, risiko og kostnader for kabler (herunder følgekostnader) og innenlands forsterkninger belastes de brukerne som får nytten av mellomlandsforbindelsene. Det bør legges til rette for gode organisasjonsstrukturer som ivaretar disse forholdene. Prosjektfinansiering må vurderes.
- ✓ Fornybaroverskudd og mål om utfasing av oljefyring må ikke utelukke fossilbruk eller fjerne infrastruktur, da det både med hensyn til ekstremisituasjoner og i et energisystemperspektiv er rasjonelt med alternativer og back-up. For eksempel vil bruk av bio-olje eller et høyt avgiftsnivå hindre bruk utover spisslast.
- ✓ Fornybaroverskudd må heller ikke utelukke muligheten for fremtidig bruk av gass som et desentralisert alternativ, verken i et regionalt norsk verdiskaping og forsyningsikkerhets perspektiv eller i et europeisk klima perspektiv. Naturgassen kan spille en viktig rolle mot lavutslippssamfunnet, enten det er med CCS eller som forløper til bruk av biogass.

Nordområdene

Olje- og gassvirksomheten er en drivkraft for videre næringsutvikling i nord. Viktige nye funn sikrer videre ekspansjon inn i Barentshavet. Funnene befester Norges posisjon som olje- og gassleverandør, ikke minst til Europa, der gassen trengs for å innfri ambisiøse klimamål mot 2050. Foruten muligheter knyttet til støttefunksjoner og leverandørindustri, gir nærhet til gassen muligheter for landsdelen til å videreforedle eller utnytte den til industriprosesser som gruvedrift eller metallproduksjon. Disse perspektivene er i svært liten grad behandlet i energiutredningen fordi petroleumsvirksomheten var unntatt mandatet.

Norge og Europa

Utvalget har i liten grad drøftet hvilken rolle Norge skal spille i Europa og ikke minst hvilken rolle EU spiller i Norge. Med klimadimensjonens krav om miljøeffektivitet som brekkstang for en raskere liberalisering av både gass- og elektrisitetsmarkedene, har taktskiftet i EUs energi- og klimapolitikk direkte konsekvenser for Norge gjennom EØS-avtalen. Energiutredningen unngår å stille vesentlige problemstillinger om norsk handlingsrom og handlekraft i en all europeisk energipolitikk. I energi- og klimapolitikken er det særlig i veikartene for lavkarbonsamfunnet og for energi mot 2050 vi ser betydningen og mulighetene for Norge. De indikative målene for klimagassutslipp frem mot 2050 innebærer en total omlegging av energisystemene. Dette har følger for Norges eksport av olje og gass, samtidig som det gir oss nye muligheter som energinasjon. Jo sterkere integrasjonen blir, jo viktigere er samspillet med EU, ikke minst for å unngå karbonlekkasje.

Energieffektivisering

Globalt, og i EU, er energieffektivisering det viktigste klimatiltaket fordi det reduserer energietterspørselen fra fossile kilder. Energieffektivisering er ikke avhengig av investeringer i infrastruktur og har ingen negative miljø- eller klimamessige konsekvenser. Energieffektivisering av elektrisitetsbruk er også sentralt i utviklingen av et bærekraftig lavutslippssamfunn. Innføring av smarte strømnnett bedrer forsyningsikkerheten og bidrar til at forbruk og produksjon fra mange ulike kilder til enhver tid er i balanse.

Energieffektivisering er imidlertid, av flere grunner, mer utfordrende i Norge enn i resten av Europa. I energiintensiv produksjon er energieffektivisering en viktig innsatsfaktor, dernest at vårt kalde klima har fremmet isolerende byggeskikk uavhengig av kraftprisen. I tillegg har vi historisk sett hatt lave kraftpriser. Det er likevel viktig at vi får økonomiske insentiv for energieffektivisering, også for å øke det norske bidraget for oppnåelsen av europeiske klimamål.

Energieffektivisering vil bli en stadig viktigere forutsetning for økonomisk vekst og verdiskapning for norsk industri og næringsliv. Særlig gjelder dette når våre europeiske naboland tar stadig sterkere grep for å bedre energiutnyttelsen. Energieffektivisering handler ikke bare om å spare energi, men om å legge til rette for vekst. Det er imidlertid nødvendig med et gjensidig samspill mellom myndighetene, næringsaktørene og sluttbrukerne. Et tydelig mål fastsatt av myndighetene vil påvirke etterspørselen etter mer energivennlige løsninger, energieffektive boliger og næringsbygg. Det offentlige må gå foran ved å etterspørre lokaler med høy energieffektivitet.

Norge har 95% av elektrisitetsproduksjonen fra vannkraft. Derfor gir energieffektivisering av elektrisitet liten nasjonal klimagevinst, men kan frigjøre elektrisitet til andre formål i Norge eller i Europa. Vi kan imidlertid sørge for at energieffektiviseringstiltak i Norge også får klimagevinst i et europeisk klimagassregnskap. Næringslivets klimahandlingsplan understrekte nødvendigheten av en konverteringsmekanisme som reflekterer en indirekte klimagevinst som insentiv til økt energieffektivisering i Norge.

Leverandørindustrien

Samspeillet mellom operatører og leverandører på norsk sokkel har gjort norskbaserte leverandører til verdensledende innen oljeteknologi. Ideer fra norsk grunnforskning på tidlig 80-tall er senere utviklet i et samspill mellom leverandører og operatørselskap. Teknologi utviklet i petroleumsnæringen har også funnet anvendelse i andre sektorer. Det finnes flere eksempler på teknologioverføring fra olje- og gassvirksomheten til medisinske fagområder. Bransjens kunnskap knyttet til geologi- og borekunnskap har kommet til direkte anvendelse ved utvikling av jordvarmeteknologi.

En rekke bedrifter i offshore leverandørindustri har med sin kompetanse og teknologi og sitt produksjonsutstyr også kommet inn med betydelige leveranser til offshore vind i internasjonale markeder. Dette er blant annet tårn, kabler, flytende omformerstasjoner og fartøyer for installasjon. Dette viser at kompetansen opparbeidet over tid med krevende kunder blant oljeselskapene, lar seg overføre til nye, spennende markeder.

Innenfor vannkraftsektoren har Norge vært blant de ledende i verden, på kompetanse og teknologi. Redusert vannkraftutbygging har imidlertid medført at Norge har mistet mye av sin kompetanse på området. Samtidig er det et stort behov og potensial for fornybar vannkraft nasjonalt og internasjonalt. Derfor må vi sikre vannkraftkompetansen i Norge og utvikle videre våre kompetanse-

og teknologimiljø. Teknologi for lavutslippssamfunnet oppstår gjennom å kombinere gode betingelser for teknologiutvikling- og implementering med fremtidens krav til bærekraftige løsninger.

Internasjonalt har økt satsing på fornybar energi også skapt vekst i markedene for ny teknologi. Material- og prosesskompetanse fra kraftforedlende industri har gitt grunnlag for at norske leverandører har markert seg innen solindustri.

Som et resultat av teknologi i verdensklasse, har norskbaserte oljeleverandører oppnådd betydelig markedsandeler i utenlandske olje- og gassmarkeder. For 2009 anslo Menon Business Economics verdien av leverandørenes utenlandsalg til 118 milliarder, hvorav 80 milliarder var direkte eksport og det resterende gjennom utenlandske datterselskap. Markedsrettet satsning med riktige virkemidler gir resultater. Dette må utvikles for andre sektorer der forholdene ligger til rette.

Veivalg for norsk energisektor mot 2030 og 2050

NHO mener energiutredningens innledning til punkt 6 i kapitel 10 på en utmerket måte oppsummerer hvilke viktige veivalg Norge må ta. Vi må bygge videre på den kompetansen vi allerede besitter. Videre utvikling av våre energiresurser og fornyet kunnskap og teknologi må ha som målsetting å bidra til arbeidsplasser og verdiskaping, og til ambisiøse løsninger på globale miljø-, energi- og klimautfordringer. Teknologi for lavutslippssamfunnet oppstår gjennom å kombinere gode betingelser for teknologiutvikling og -implementering med fremtidens krav til bærekraftige løsninger. Skal vi lykkes, er det avgjørende å opprettholde det høye kompetanse- og aktivitetsnivået i våre energirelaterte næringer. NHO ønsker å understreke følgende punkter i denne sammenheng;

- ✓ En tidlig tilpassing til lavutslippssamfunnet lykkes best gjennom å bygge videre på de områder nasjonen allerede har ledende kompetanse på.
- ✓ En offensiv satsning på teknologiutvikling og implementering av ny teknologi er en nødvendig.
- ✓ Norge må utvikle sin posisjon som leverandør av fornybar kraft, fornybar fleksibilitet og naturgass.
- ✓ Arbeidet med energieffektivisering må trappes opp gjennom en konkret handlingsplan og med målrettede økonomiske virkemidler.
- ✓ Industrien er en viktig del av det norske kraftsystemet. I lavutslippssamfunnet vil Norge med sin fornybare kraftproduksjon ha et konkurransefortrinn som produsentland av kraftintensive produkter. Det er avgjørende at en særeuropeisk karbonpris ikke svekker denne industriens muligheter i Norge før lavutslippssamfunnet og en global karbonpris.
- ✓ Det er nødvendig med betydelige investeringer i både innenlands kraftnett og mellomlandsforbindelser. Beslutnings- og konsesjonsprosessene må forenkles.
- ✓ Norsk petroleumsaktivitet har skapt en ledende global leverandørindustri. Det er viktig at vi holder aktiviteten på et høyt nivå, og videreutvikler denne industrien til også å kunne stå godt rustet til arbeid med fornybare energikilder og ny næringsvirksomhet, for eksempel innen vindkraft til havs, boreteknologi for jordvarme, karbonhåndtering og mineralutvinning på store havdyp.

Energimelding

Det er viktig at Stortinget får mulighet til å diskutere prinsipper knyttet til energispørsmål. Derfor mener NHO det er nødvendig at det fremlegges en energimelding for å legge de langsiktige strategiene og lage gode rammebetingelser for energinæringen. Våre naboland og EU staker i disse

dager ut kursen mot 2050. Norge bør gjøre det samme. Vi og særlig resten av Europa står overfor store utfordringer knyttet til energiproduksjon og klimautslipp, forsyningsikkerhet, ressurs- og energieffektivisering. Både på grunn av et gjensidig avhengighetsforhold, og fordi Norge ved sine resurser har evnen til å bidra er det viktig at;

✓ Regjeringen legger frem en melding med en helhetlig tilnærming til energipolitikken.

Energiutredningen peker på de svært omstendelige demokratiske prosesser knyttet til energiprojekter. NHO er enig at det er viktig med en grundig saksbehandling. Konesjonsprosesser må likevel ikke bidra til lange utsettelse.

Oppsummering

Mye er endret i Norge, regionalt og internasjonalt i de 13 årene siden den forrige energimeldingen forelå i 1999. Regjeringen la nylig frem en klimamelding, petroleumsmeldingen kom i fjor og en nettmelding er nettopp behandlet i Stortinget. I Næringslivets klimahandlingsplan (2009) og i rapporten fra NHOs energipanel (2012) påpeker et samlet næringsliv behovet for en helhetlig klima, energi og næringspolitikk. Selv om energiutredningen redegjør og beskriver godt norsk energihistorikk, dagens forhold og fremtidige muligheter, inkluderer mandatet ikke norsk sokkel.

Energiutredningen bereder grunnen for politiske veivalg som må komme. Bruken av energi er selve fundamentet for vårt velferdssamfunn og vår moderne livsstil. Kraftforsyningen er av vital betydning for alle deler av samfunnet. Balansen mellom tilgang og forbruk må på kort og lang sikt gi akseptabel forsyningsikkerhet til sosialt akseptable priser. Både energiproduksjon og kraftforsyning skal fremme verdiskaping i hele næringslivet og bidra til oppnåelse av regionale og globale miljømål.

De langsiktige, internasjonale rammer for klimapolitikken er ikke lagt. Vi får en utvikling der verden går i utakt, enkeltvis eller i grupper, og med forskjellige virkemidler. Inntil en ny globalt forpliktende avtale er på plass, vil uansett regional og nasjonal klimapolitikk være en avgjørende driver for utviklingen i energimarkedene. EU leder an med den mest ambisiøse energi- og klimapolitikken. For Norge, som EØS-land og stor energieksportør, gir dette sentrale føringer. Det er viktig for Norge og norsk verdiskaping at vi identifiserer og ivaretar mulighetsrommet dette gir oss.

Vennlig hilsen

NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON
Avdeling Innovasjon og Næringsutvikling

for Tore Myhre

Avdelingsdirektør

Per Anker-Nilssen

Seniorrådgiver

